

ПРИНЦИПИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ В УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Каткова Н.В., к.е.н., доцент, *Мурашко І.С., аспірант

*Національний університет кораблебудування ім. адм. Макарова
Україна, 54025, м. Миколаїв, пр. Героїв України, 9*

**Міжрегіональна академія управління персоналом
Україна, 68600, Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Вакульського, 28*

nataliavkatkova@gmail.com, *murashkoirene@gmail.com

У статті зазначено, що між стійким розвитком та конкурентоспроможністю підприємства існує взаємозв'язок та взаємообумовленість, що виражається у тому, що стійкий розвиток підприємства забезпечуватиме підвищення конкурентоспроможності підприємства, а стратегічна конкурентоспроможність підприємства сприяє забезпеченню реалізації цілей стійкого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі. Наголошено, що важливо в забезпеченні конкурентоспроможності підприємств застосувати нові підходи, оскільки сучасні умови господарювання вимагають нового підходу до принципів управління конкурентоспроможністю підприємства, у тому числі забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародних ринках можливо при врахуванні принципів стійкого розвитку. Досліджено принципи конкурентоспроможності підприємства, зокрема зазначено, що базовими принципами конкурентоспроможності підприємств є: єдність теорії та практики управління конкурентоспроможністю підприємства, системність управління, наукова обґрунтованість управління, ранжирування об'єктів управління за їх важливістю, багатоваріантність, зіставність управлінських рішень при аналізі їх варіантів, збереження та розвиток конкурентних переваг підприємства, ринкова орієнтація, цільова спрямованість, комплексність, гнучкість. Також окреслено принципи стійкого розвитку, які автори поділяють на принципи суспільної відповідальності та методологічні принципи. Визначено, що до принципів управління конкурентоспроможністю доцільно віднести принципи стійкого розвитку. Серед запропонованих принципів конкурентоспроможності важливе місце посідає принцип біономіки, згідно з яким в економіці вбачають живу саморегулюючу систему, що дозволяє визначати ступінь її життєздатності, і навіть вивчати економічні хвороби і способи їх лікування. Доцільність застосування принципу біономіки пов'язано з тим, що з позиції біономіки підприємство розглядається як жива істота, що живе в зовнішньому середовищі. І, як серед живих організмів, у зовнішньому середовищі ведеться боротьба за виживання, так і в економічній системі між підприємствами ведеться боротьба. Так само, як у процесі розвитку живі істоти набувають досвіду, навичок виживання, так і підприємства в процесі свого розвитку повинні придбавати навички, засоби конкурентної боротьби.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, стійкий розвиток підприємства, взаємозв'язок, взаємообумовленість, принципи конкурентоспроможності, принцип біономіки.

ПРИНЦИПЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УПРАВЛЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ

Каткова Н.В., к.э.н., доцент, *Мурашко И.С., аспирант

*Национальный университет кораблестроения им. адм. Макарова
Украина, 54025, г. Николаев, пр. Героев Украины, 9*

**Межрегиональная академия управления персоналом
Украина, 68600, Одесская обл., г. Измаил, ул. Вакульского, 28*

В статье определено, что между устойчивым развитием и конкурентоспособностью предприятия существует взаимосвязь и взаимообусловленность, выраженная в том, что устойчивое развитие предприятия обеспечивает повышение конкурентоспособности предприятия, а стратегическая конкурентоспособность предприятия способствует обеспечению реализации целей устойчивого развития предприятия в долгосрочной перспективе. Отмечено, что в обеспечении конкурентоспособности предприятий важно применять новые подходы, поскольку современные условия хозяйствования требуют по-новому подходить к принципам управления конкурентоспособностью предприятия, в том числе обеспечение конкурентоспособности отечественных предприятий на международных рынках возможно при учете принципов устойчивого развития. Исследованы принципы конкурентоспособности предприятия, в частности указано, что базовыми принципами конкурентоспособности предприятий являются: единство теории и практики управления конкурентоспособностью предприятия, системность управления, научная обоснованность управления, ранжирование объектов управления по их важности, многовариантность, сопоставимость управленческих

решений при анализе их вариантов, сохранение и развитие конкурентных преимуществ предприятия, рыночная ориентация, целевая направленность, комплексность, гибкость. Также очерчены принципы устойчивого развития, которые делятся авторами на принципы общественной ответственности и методологические принципы. Определено, что к принципам управления конкурентоспособностью целесообразно отнести принципы устойчивого развития. Среди предложенных принципов конкурентоспособности важное место занимает принцип бионики, согласно которому в экономике видят живую саморегулирующуюся систему, позволяющую определять степень ее жизнеспособности, и даже изучать экономические болезни и способы их лечения. Целесообразность применения принципа бионики связано с тем, что с позиции бионики предприятие рассматривается как живое существо, живущее во внешней среде. И, как среди живых организмов, во внешней среде ведется борьба за выживание, так и в экономической системе между предприятиями ведется борьба. Так же, как в процессе развития живые существа приобретают опыт, навыки выживания, так и предприятия в процессе своего развития должны приобретать навыки, средства конкурентной борьбы.

Ключевые слова: конкурентоспособность предприятия, устойчивое развитие предприятия, взаимосвязь, взаимообусловленность, принципы конкурентоспособности, принцип бионики.

PRINCIPLES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN ENTERPRISE COMPETITIVENESS MANAGEMENT

Katkova N.V., PhD in Economics, Associate Professor, *Murashko I.S., post-graduate student

*Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Ukraine, 54025, Mykolaiv, Prospect Heroes of Ukraine, 9*

**Interregional Academy of Personnel Management
Ukraine, 68600, Odessa region, Izmail, Vakulsky street, 28*

The article states that interconnection and interdependence exist between sustainable development and competitiveness of the enterprise, which is expressed in the fact that sustainable development of the enterprise will increase the competitiveness of the enterprise, and the strategic competitiveness of the enterprise contributes to the achievement of the goals of sustainable development of the enterprise in the long-term perspective. It is stressed that it is important to apply new approaches in ensuring the competitiveness of enterprises, because modern business conditions require a new approach to the principles of enterprise competitiveness management, including ensuring the competitiveness of domestic enterprises in international markets is possible taking into account the principles of sustainable development. The principles of competitiveness of the enterprise are investigated, in particular it is stated that the basic principles of enterprise competitiveness are: unity of theory and practice of enterprise competitiveness management, system management, scientific validity of management, ranking of objects of management according to their importance, multivariateness, comparability of managerial decisions when analyzing their variants, preservation and development of competitive advantages of the enterprise, market orientation, target orientation, complexity, flexibility. The article also outlines the principles of sustainable development, which are divided by the authors on the principles of public responsibility and methodological principles. It is determined that the principles of sustainable management should be considered as principles of competitiveness management. Among the proposed principles of competitiveness, the principle of bionomics is important, according to which the living self-regulating system sees the economy, which allows to determine the degree of its viability, and even to study the economic diseases and methods of their treatment. The expediency of applying the principle of bionomics is due to the fact that from the standpoint of bionomics the enterprise is considered as a living entity living in the external environment. And in the economic system there is a struggle between companies as well as among living organisms there is the struggle for survival in the external environment. The enterprises in the process of their development must acquire skills, means of competition as well as living beings gain experience, survival skills in their development process.

Key words: competitiveness of the enterprise, sustainable development of the enterprise, interconnection, interdependence, principles of competitiveness, principle of bionomics.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні умови господарювання підприємства характеризуються швидкими змінами кон'юнктури національного та світового ринків, науково-технічним розвитком, мінливістю законодавства, посилення конкурентної боротьби. Мінливість та невизначеність зовнішнього середовища часто спричиняє виникнення непередбачуваних ситуацій, на які підприємства повинні своєчасно та адекватно реагувати. Заходи з управління конкурентоспроможності повинні бути спрямовані на нейтралізацію або скорочення негативного впливу чинників зовнішнього середовища, використання зовнішніх можливостей для підвищення життєздатності підприємства та його конкурентоспроможності, забезпечення гнучкості управлінських дій.

Підвищення конкурентоспроможності підприємств є одним із головних стратегічних завдань забезпечення стабільного розвитку економіки України. Актуальність проблеми підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств зростає в результаті інтеграції України у світовий економічний простір. Разом із тим, управління конкурентоспроможністю підприємства передбачає розробку системи принципів, методів та технології формування конкурентних переваг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми забезпечення конкурентоспроможності підприємств широко висвітлені в працях вітчизняних дослідників, зокрема таких як Ю. Г. Ємець [1], А. Богуславський [2], В. А. Харченко [3], М. І. Синюченко [4] та ін. Питанням формування системи принципів конкурентоспроможності підприємств присвятили свої праці С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась, Т. В. Омеляненко, А. В. Вакуленко [5], Л. О. Подра [6], І. Ф. Ємельянова [7], О. А. Гавриш, А. Д. Кухарук [8], Т. Ю. Лужанська [9], М. Верескун [10], А. В. Котлик [11], Р. А. Фатхутдінов [12], Д. В. Єременко [13] та ін. Проте необхідно зазначити, що більшість науковців розглядають конкурентоспроможність підприємства та принципи її забезпечення з позицій традиційної економіки, яка в сучасному вигляді є вкрай агресивною, зокрема до екології, і не може відповідати вимогам часу. Сучасні умови господарювання вимагають по-новому підходити до забезпечення конкурентоспроможності підприємства, зокрема за умови врахування принципів стійкого розвитку.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є формування системи принципів управління конкурентоспроможністю підприємств з урахуванням принципів стійкого розвитку, що зумовлено їх взаємозалежністю та взаємообумовленістю.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Перед підприємствами постає питання розробки та використання на практиці такого підходу до формування конкурентних переваг, який би забезпечував конкурентоспроможність підприємств, як у поточному періоді, так і на перспективу. Формування високих конкурентних переваг підприємства сьогодні є умовою його виживання на ринку, отже, конкурентоспроможність підприємства є важливою умовою стійкого розвитку підприємства. Водночас, високий рівень конкурентоспроможності підприємства можливий при ефективному функціонуванні підприємства, гнучкості в адаптуванні до змін зовнішнього середовища, високій якості продукції, позитивності сприйняття споживачами бренду, торговельної марки компанії, високого рівня кваліфікації персоналу та інше, що свідчить про те, що стійкий розвиток підприємства сприятиме зростанню конкурентоспроможності підприємства. Отже, проблему конкурентоспроможності підприємства необхідно досліджувати комплексно та у взаємозв'язку з проблемою стійкого розвитку.

Загальними правилами, якими керуються при виборі поведінки, є принципи. До базових принципів управління конкурентоспроможністю С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась, Т. В. Омеляненко, А. В. Вакуленко відносять принцип єдності теорії та практики управління конкурентоспроможністю підприємства, принцип системності управління, принцип наукової обґрунтованості управління, принцип ранжирування об'єктів управління за їх важливістю, принцип багатоваріантності, принцип зіставності управлінських рішень при аналізі їх варіантів, принцип збереження та розвитку конкурентних переваг підприємства, принцип ринкової орієнтації, принцип цільової спрямованості, принцип комплексності, принцип гнучкості, принцип етапності [5].

Подра Л. О. серед принципів управління конкурентоспроможністю підприємства виділяє комплексність, системність, об'єктивність, динамічність, безперервність, оптимальність [6].

Ємельянова І. Ф. принципи управління конкурентоспроможністю поділяє на базові (системність, комплексність, оптимальність, об'єктивність) та додаткові (динамічність, безперервність, відповідальність, адекватність, конструктивність) [7].

Гавриш О. А., Котлик А. В. наводять такий перелік принципів забезпечення конкурентоспроможності підприємства: системність, цілісність, структуризація, збалансованість, справедливість, обмежена раціональність, множинність, розвиток, безперервність, забезпечення привабливості посад, достовірності інформації, попередження, відповідність у часі та просторі, відмова від надмірності, обмежена відповідальність, орієнтація на бізнес-процеси, залучення всіх працівників до управління конкурентоспроможністю підприємства [8, 11].

Лужанська Т. Ю. до основних принципів конкурентоспроможності відносить: оцінювання діяльності підприємства має проводитися з позиції конкретного суб'єкта ринку – виробника чи споживача послуг, орієнтацію на певний вид та сегмент ринку, забезпечення порівняльності підприємств за типами, дотримання норм законодавства України та міжнародних норм, орієнтацію на певний тип ринку (внутрішній, зовнішній), попередження подвійного врахування показників в оцінюванні конкурентоспроможності туристичного підприємства, формування номенклатури показників з урахуванням рекомендованих вимог і перевищення обов'язкових вимог стандартів [9].

Фатхутдінов Р. А. та Верескун М. В. визначають такі принципи управління конкурентоспроможністю, як аналіз механізму дії економічних законів, аналіз механізмів дії законів організації структур і процесів, дотримання вимог сукупності наукових підходів до управління, орієнтації на конкурентні ринки та потреби, використання сучасних методів аналізу, прогнозування, нормування оптимізації, орієнтації на кількісні методи оцінки, контролю й оперативного управління конкурентоспроможністю, зосередження на економічних й управлінських факторах функціонування організації, використання інформаційних технологій для комплексної автоматизації управління, урахування вагомості окремих показників при формуванні інтегральних показників оцінки рівня конкурентоспроможності, обов'язкового використання в системі управління конкурентоспроможності групи стратегічного маркетингу, мотивації й регулювання [10, 12].

Погоджуємося з Д. В. Єременко, який до принципів конкурентоспроможності відносить об'єднання результатів економічних та соціальних процесів функціонування господарств, сталий розвиток як базову основу забезпечення конкурентоспроможності підприємств, необхідність забезпечення ведення соціально відповідального бізнесу як однієї із умов конкурентоспроможного функціонування підприємств на засадах сталого розвитку [13, с. 95].

Підходи до формування системи принципів управління конкурентоспроможністю узагальнені у таблиці 1.

Таблиця 1 – Підходи до принципів конкурентоспроможності підприємства

Автори	Принципи
С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась, Т. В. Омеляненко, А. В. Вакуленко [5]	єдності теорії та практики управління конкурентоспроможністю підприємства, системності управління, наукової обґрунтованості управління, ранжирування об'єктів управління за їх важливістю, багатоваріантності, зіставності управлінських рішень при аналізі їх варіантів, збереження та розвитку конкурентних переваг підприємства, ринкової орієнтації, цільової спрямованості, комплексності, гнучкості, етапності
Л. О. Подра [6]	комплексність, системність, об'єктивність, динамічність, безперервність, оптимальність
І. Ф. Ємельянова [7]	базові (системність, комплексність, оптимальність, об'єктивність) та додаткові (динамічність, безперервність, відповідальність, адекватність, конструктивність)
О. А. Гавриш [8], А. В. Котлик [11]	системність, цілісність, структуризація, збалансованість, справедливість, обмежена раціональність, множинність, розвиток, безперервність, забезпечення привабливості посад, достовірності інформації, попередження, відповідність у часі

Автори	Принципи
	та просторі, відмова від надмірності, обмежена відповідальність, орієнтація на бізнес-процеси, залучення всіх працівників до управління конкурентоспроможністю підприємства
Т. Ю. Лужанська [9]	оцінювання діяльності підприємства має проводитися з позиції конкретного суб'єкта ринку – виробника чи споживача послуг, орієнтація на певний вид та сегмент ринку, забезпечення порівняльності підприємств за типами, дотримання норм законодавства України та міжнародних норм, орієнтація на певний тип ринку (внутрішній, зовнішній), попередження подвійного врахування показників в оцінюванні конкурентоспроможності туристичного підприємства, формування номенклатури показників з урахуванням рекомендованих вимог і перевищення обов'язкових вимог стандартів
Р. А. Фатхутдінов [12] М. Верескун [10]	аналіз механізму дії економічних законів, аналіз механізмів дії законів організації структур і процесів, додержання вимог сукупності наукових підходів до управління, орієнтації на конкурентні ринки та потреби, використання сучасних методів аналізу, прогнозування, нормування оптимізації, орієнтація на кількісні методи оцінки, контроль й оперативне управління конкурентоспроможністю, зосередження на економічних й управлінських факторах функціонування організації, використання інформаційних технологій для комплексної автоматизації управління, урахування вагомості окремих показників при формуванні інтегральних показників оцінки рівня конкурентоспроможності, обов'язкове використання в системі управління конкурентоспроможності групи стратегічного маркетингу, мотивації й регулювання
Д. В. Єременко [13]	об'єднання результатів економічних та соціальних процесів функціонування господарств, сталий розвиток як базова основа забезпечення конкурентоспроможності підприємств, необхідність забезпечення ведення соціально відповідального бізнесу як однієї із умов конкурентоспроможного функціонування фермерських господарств на засадах сталого розвитку

[узагальнено авторами на основі 5, 6-13]

Як зазначалося, між стійким розвитком та конкурентоспроможністю підприємства існує взаємозв'язок та взаємообумовленість, що виражається, зокрема, у тому, що стійкий розвиток підприємства забезпечуватиме підвищення його конкурентоспроможності, а стратегічна конкурентоспроможність підприємства сприятиме забезпеченню реалізації цілей його стійкого розвитку в довгостроковій перспективі (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок і взаємообумовленість конкурентоспроможності підприємства і стійкого розвитку

У зв'язку з цим вважаємо за доцільне додати до системи принципів управління конкурентоспроможністю підприємств принципи стійкого розвитку.

Узагальнивши погляди дослідників, до основних принципів стійкого розвитку нами віднесені принципи суспільної відповідальності та методологічні принципи.

До принципів суспільної відповідальності відносяться такі:

1. соціальної відповідальності – виконання місії перед суспільством;
2. збереження економічного потенціалу – передбачає ефективне використання ресурсів з метою скорочення їхніх витрат;
3. інноваційності – впровадження інновацій для досягнення менш ризикових, більш ефективних способів ведення господарської діяльності;

4. обережності – передбачає дбайливе ставлення до навколишнього середовища з метою збереження його сучасного стану, усвідомлювання наслідків господарської діяльності;
5. справедливості – вирішення завдань, пов’язаних з розвитком не лише в інтересах сучасного покоління, але і всіх наступних поколінь, що мають однакові права на ресурси;
6. ресурсозбереження – передбачає раціональне використання наявних ресурсів, застосування у виробництві ресурсозбережних технологій, випуск екологічної продукції;
7. матеріальної відповідальності – ліквідувати наслідки безвідповідальної господарської діяльності повинен той, хто її здійснює;
8. принцип гармонізації внутрішнього і зовнішнього середовища – вимагає забезпечення стійкості, як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні підприємства, і досягнення узгодженості (гармонії) між внутрішнім і зовнішнім середовищем підприємства, за параметрами, визначеними для діагностичних моделей стійкості.

До методологічних принципів відносяться принципи: системності, адаптивності, цілісності, цілеспрямованості, динамічності, мотивації, комплексності, принцип обов’язкового прямого та зворотного зв’язку, системоутворюючі зв’язки, структуризації, розвитку, достовірності інформації, кооперації і командної роботи, надійності функціонування.

На нашу думку, принципи стійкого розвитку (і управління конкурентоспроможністю) необхідно доповнити принципом біономіки. З позиції біономіки підприємство розглядається, як жива істота, що живе у зовнішньому середовищі. І, як серед живих організмів, у зовнішньому середовищі ведеться боротьба за виживання, так і в економічній системі між підприємствами ведеться боротьба. Так само, як в процесі розвитку живі істоти набувають досвіду, навичок виживання, так і підприємства в процесі свого розвитку повинні набувати навички, засоби конкурентної боротьби.

Узагальнивши результати дослідження, вважаємо, що управління конкурентоспроможністю підприємства має ґрунтуватися на таких принципах (рис. 2).

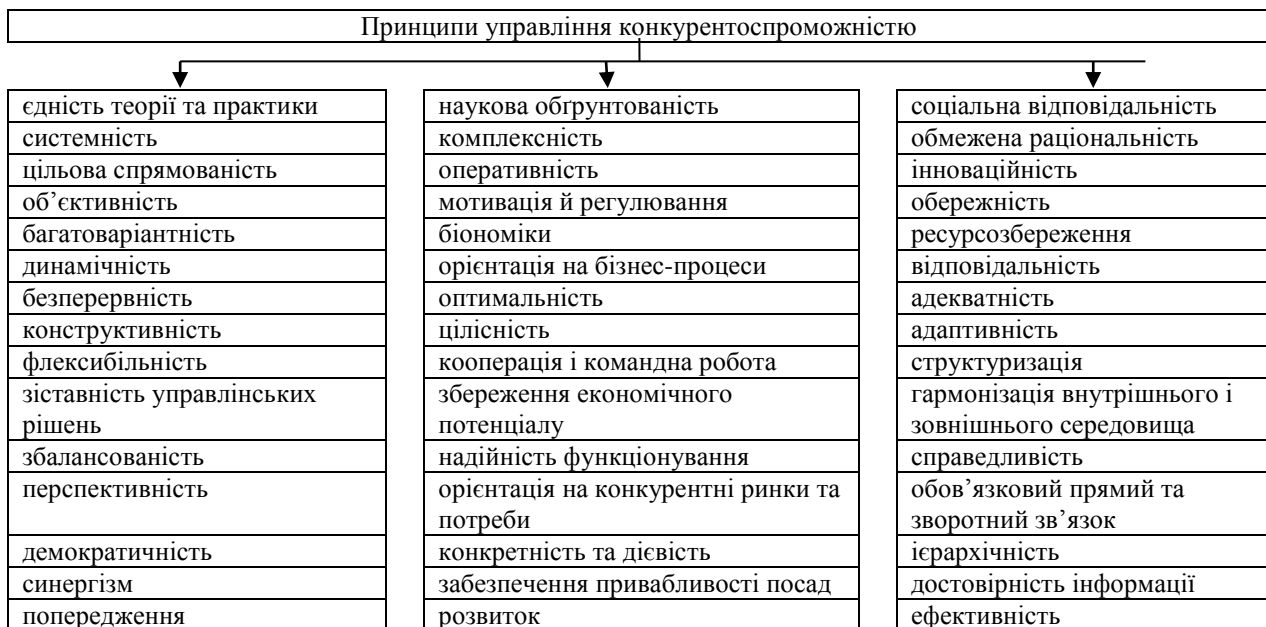

Рис. 2. Принципи управління конкурентоспроможністю підприємства
[розроблено авторами з урахуванням [5, 6-13]

ВИСНОВКИ

Між стійким розвитком та конкурентоспроможністю підприємства існує взаємозв’язок та взаємообумовленість: стійкий розвиток підприємства забезпечуватиме підвищення конкурентоспроможності підприємства, а стратегічна конкурентоспроможність підприємства

сприятиме забезпеченню реалізації цілей стійкого розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Із метою забезпечення стійкого, безперервного, спрямованого на отримання прибутку та конкурентних переваг на ринку процесу управління конкурентоспроможністю підприємства вважаємо за необхідне традиційні принципи забезпечення конкурентоспроможності доповнити принципами стійкого розвитку, у тому числі принципом біономіки. Принцип біономіки посідає особливе місце серед визначених принципів, оскільки дозволяє оцінити конкурентоспроможність підприємства як здатність підприємства у процесі саморозвитку та вдосконалення набувати «навичок» конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ємець Ю. Г. Економічна ефективність як основа конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 769. С. 156–160.
2. Богуславський А. Класифікація та особливості використання методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2013. № 6 (147). С. 11–14.
3. Харченко В. А. Принципи формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. *Схід*. 2014. № 4. С. 66–71.
4. Синюченко М. І. Конкурентоспроможність національної економіки: дослідження ефективності факторів зростання. *Бізнес Інформ*. 2014. № 7. С. 14–17.
5. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / Клименко С. М. та ін. Київ : КНЕУ, 2006. 527 с.
6. Подра Л. О. Аналіз наукових підходів до визначення рівня конкурентоздатності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2013. № 3 (200). С. 104–107.
7. Ємельянова І. Ф. Методи та принципи оцінки конкурентоспроможності підприємств. *Вісник ДонНУЕТ*. 2015. № 1 (62). С. 12–20.
8. Гавриш О. А., Кухарук А. Д. Принципи управління рівнем конкурентоспроможності підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. URL : www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=1774.
9. Лужанська Т. Ю., Костенко С. А., Катц Е. Б., Будкевич Г. Б. Оцінка та напрямки удосконалення конкурентоспроможності туристичних підприємств. *Економічний форум*. 2015. № 4. С. 258–267.
10. Верескун М. Концептуальні основи управління конкурентоспроможністю великих корпоративних структур. *Економіка*. 2012. № 5 (119). С. 12–16.
11. Котлик А. В. Концептуальні засади та принципи управління конкурентоспроможністю підприємства на основі системного та процесного підходів. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2007. № 2 (10). С. 24–27.
12. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : учеб. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Эксмо, 2005. 544 с.
13. Єременко Д. В. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності фермерських господарств. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13-1. С. 93–96.

REFERENCES

1. Yemets, Yu.G. (2013), "Economic efficiency as the basis of enterprise competitiveness", *Visnyk Natsionalnogo universitetu "Lvivska politehnika"*. *Menedzhment ta pidpriemnitstvo v Ukraini: etapi stanovlennya i problemi rozvitku*, iss. 769, pp. 156-160.
2. Boguslavsky, A. (2013), "Classification and Peculiarities of the Use of Methods for Assessing the Competitiveness of Enterprises", *Bulletin of the Kiev National University im. Taras Shevchenko*, iss. 6 (147), pp. 11-14.
3. Harchenko, V.A. (2014), "Principles of forming a strategic management system for the development of an industrial enterprise", *East*, iss. 4, pp. 66-71.
4. Sinyuchenko, M.I. (2014), "Competitiveness of the national economy: the study of the efficiency of growth factors", *Business Inform*, iss. 7, pp. 14-17.

5. Klymenko, S.M. et al. (2006), *Upravlinnya konkurentospromozhnistyu pidpryyemstva* [Management of enterprise competitiveness], KNEU, Kyiv, Ukraine.
6. Podra, L.O. (2013), "Analysis of scientific approaches to determining the level of competitiveness of the enterprise", *Visnyk Khmelnytsky National University*, iss. 3 (200), pp. 104-107.
7. Emelyanova, I.F. (2015), "Methods and principles for assessing the competitiveness of enterprises", *Visnyk DonNUET*, iss. 1 (62), pp. 12-20.
8. Gavrish, O.A. and Kukharuk, A.D. (2013), "Principles of Managing the Level of Competitiveness of Enterprises", available at: www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=1774 (access October 15, 2017).
9. Luzhanskaya, T.Yu., Kostenko, S.A., Katz, E.B. and Budkevych, G.B. (2015), "Assessment and directions of improving the competitiveness of tourist enterprises", *Economic forum*, iss. 4, pp. 258-267.
10. Vereskun, M. (2012), "Conceptual Basis for Managing the Competitiveness of Large Corporate Structures", *Economics*, iss. 5 (119), pp. 12-16.
11. Kotlik, A.V. (2007), "Conceptual principles and principles of enterprise competitiveness management based on system and process approaches", *Visnyk Donbaskoyi derzhavnoyi mashinobudivnoyi akademiyi*, iss. 2 (10), pp. 24-27.
12. Fathutdinov, R.A. (2005), *Upravlenie konkurentosposobnostyu organizatsii* [Management of the competitiveness of the organization], Exmo, Moscow, Russia.
13. Yeremenko, D.V. (2017), "Methodical principles of evaluating the competitiveness of farms", *Black Sea Economic Studies*, iss. 13-1, pp. 93-96.

УДК 334.722:005.963.1:005.342

МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ЗАСАДАХ БІЗНЕС-ІНКУБУВАННЯ

Череп А.В., д.е.н., професор, Морозова А.П.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

morozovaqueen@gmail.com

Встановлено причини тенденцій розвитку світу та події, які їх спричинили унаслідок інноваційного руху суспільства. Визначено вплив інноваційного розвитку на міжнародну економіку та економіку України. Представлено роль бізнес-інкубаторів у процесі інноваційного розвитку країни. Проаналізовано останні праці науковців та дослідників щодо функціонування бізнес-інкубаторів. Визначено ефективність ролі малого та середнього підприємництва в процесі встановлення економіки країни. Надано відомості про початок роботи бізнес-інкубаторів у розвинутих країнах світу та в Україні. Надано адміністративно-правові відомості щодо функціонування бізнес-інкубаторів в Україні. Визначено основну функцію бізнес-інкубаторів та описано два шляхи взаємодії бізнес-інкубатора та суб'єктів підприємництва. Розглянуто функціональні завдання бізнес-інкубаторів, що надаються суб'єктам підприємництва, які співпрацюють з ними. Вказано поширені види бізнес-інкубаторів та розглянуто особливості їх роботи. Визначено джерела фінансування бізнес-інкубаторів в Україні. Визначено інститути, які сприяють розвитку бізнес-інкубуванню в Україні. Досліджено роботу успішних бізнес-інкубаторів в Україні та визначено особливості послуг, які вони надають суб'єктам підприємництва під час їх навчання та подальшого супроводу своїх резидентів після випуску. Розглянуто досвід іноземних бізнес-інкубаторів в розвинутих країнах. Надано статистику щодо успішності роботи підприємств, які співпрацюють з бізнес-інкубаторами. Запропоновано шляхи популяризації бізнес-інкубування в Україні та покращення їхньої праці. Винесено пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування бізнес-інкубаторів з урахуванням інноваційної моделі розвитку. Підбито підсумки щодо ефективності бізнес-інкубаторів для розвитку проектів та стартапів та взагалі для економіки.

Ключові слова: бізнес-інкубатор, інновації, підприємництво, стартап, консалтингові послуги, науково-технологічний прогрес, стимулювання, інструмент.